

Epidemiologisk lägesbild

AKTUELL SJUKDOM

Afrikansk svinpest (ASF)

SAMMANFATTNING

Afrikansk svinpest (ASF) fortsätter spridas i Europa. I norra och centrala Europa sker den mesta smittspridningen fortsatt i vildsvinspopulationer med enskilda utbrott i grisbesättningar i smittade områden. I den förra lägesbilden från juli beskrevs ASF-utbrott från tre tidigare fria länder; Bosnien Hercegovina, Kroatien och Kosovo. Sedan dess har antalet rapporter från dessa länder ökat kraftigt. Detta behöver inte betyda att smittspridningen har ökat under den tiden, utan kan delvis bero på en mer effektiv rapportering när restriktioner och förstärkt övervakning införts. Smittspridningen på Balkan visar liknande epidemiologiskt mönster som i andra länder i sydöstra Europa: smittspridning framförallt i småskaliga grisbesättningar och enstaka rapporter om utbrott i större besättningar och hos vildsvin. Då biosäkerheten i svenska grisbesättningar generellt är hög och Sverige inte har någon landgräns till smittade områden är introduktion till vildsvin via mänskliga aktiviteter och ickekommersiella köttprodukter det mest sannolika scenariot för hur ASF skulle kunna nå Sverige. För att undvika att svenska tamgrisar eller vildsvin utsätts för smitta rekommenderas att importerat foder lagras innan användning till grisar eller vildsvin, att man inte lämnar livsmedel av animaliskt ursprung i naturen eller i kompost som inte är vildsvinssäker, liksom att man rapporterar fynd av självdöda vildsvin via [rapporteravilt.sva.se](https://www.sva.se/rapporteravilt) och kontakter veterinär vid ökad sjuklighet och dödlighet hos tamgrisar.

HÄNDELSEN OCH KONSTATERADE KONSEKVENSER

ASF-epidemin fortgår i Europa. Sedan förra lägesrapporten som gjordes i juli har smittsituationen i flera länder på Balkan förvärrats, se graf nedan. Sedan utbrottets början har många utbrott rapporterats från grisbesättningar i de tre nyinfekterade länderna; 570 från Bosnien-Hercegovina, 7 från Kosovo och 503 från Kroatien. Kosovo rapporterar även de första fallen (3) från landet hos vildsvin. Serbien har haft utbrott både på gris och vildsvin varje år sedan 2019, men även där har många utbrott (407) rapporterats från grisbesättningar sedan i maj. Utbrotten på Balkan omfattar till allra största del småskaliga besättningar, men från Bosnien-Hercegovina har mer än 20 besättningar med fler än 250 grisar drabbats, varav fem med fler än 1000 grisar. Merparten av utbrotten i tamgrisbesättningar i Bosnien-Hercegovina och Kroatien ligger samlat i ett geografiskt område på båda sidor av den gemensamma landsgränsen. Rapporter om utbrott har nu börjat inkomma från ytterligare områden längs gränsen, och från Bosnien-Hercegovina har enstaka utbrott bekräftats från landets västra,

respektive sydöstra del. I Kroatien har två utbrott på vildsvin rapporterats från tidigare fria områden. Detta tyder på att smittan har en omfattande utbredning och att situationen inte är under kontroll. Att rapporteringen av antalet utbrott ökat kraftigt sedan den förra lägesbilden kan förutom fortsatt smittspridning även bero på ökad uppmärksamhet, övervakning och provtagning. Inom EU läggs till exempel så kallade restriktionszoner runt konstaterat smittade grisbesättningar inom vilka alla besättningar provtas. Alla besättningar som haft kontakt med smittade besättningar provtas också.

Även i Italien ses en negativ utveckling. I det område i norra Italien där smittan upptäcktes i början av 2022 ses fortsatt smittspridning hos vildsvin och sedan den förra rapporten har ett utbrott rapporterats från en småskalig grisbesättning i detta område (Lombardiet).

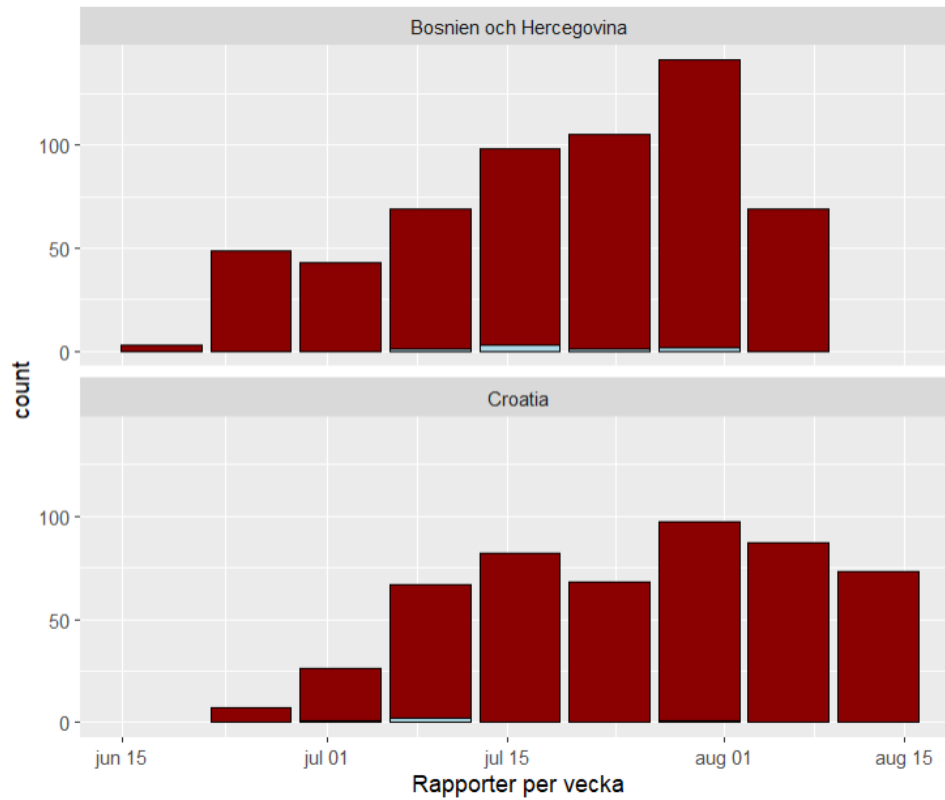
ASF introducerades till Georgien 2007. Efter gradvis spridning i både vildsvins- och tamgrispopulationerna nådde smittan EU via introduktioner till vildsvin i Litauen och Polen 2014. Sedan dess har utbredningen framför allt skett genom långsam spridning i vildsvinstammen, samt med vissa snabba spridningshopp med människans hjälp. I Polen ses nedåtgående trender avseende utbrott hos tamgris, och i de baltiska staterna minskar även fallen hos vildsvin. I norra/centrala Europa har smittspridningen framförallt skett i vildsvinspopulationen med sporadiska utbrott i grisbesättningar och då med begränsad sekundär spridning. Smittspridningsmönstret i sydöstra Europa (Bulgarien, Rumänien och på Balkan) skiljer sig från detta, där är det smittspridning i mindre grisbesättningar som dominerar och med endast enstaka fall rapporterade från vildsvin.

EU-medlemsstater som rapporterat utbrott hos tamgris eller vildsvin sedan 2014 är: Belgien, Bulgarien, Estland, Grekland, Italien, Kroatien, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Slovakien, Tjeckien, Tyskland samt Ungern. Belgien friförklarades under 2020, efter att ha bekämpat den punktintroduktion av smitta till vildsvin som skedde 2018. Flera europeiska länder utanför EU har sedan tidigare rapporterat utbrott av ASF: Bosnien-Hercegovina, Georgien, Ryssland, Ukraina, Vitryssland, Serbien, Moldavien och Nordmakedonien.

I augusti 2018 rapporterade Kina sitt första fall av ASF och efter det har sjukdomen fått en omfattande geografisk utbredning i landet och spridits till ett flertal länder i Asien samt till Dominikanska republiken och Haiti. I februari 2023 rapporterades ASF från Singapore, vilket är det senaste landet i Sydostasien att bekräfta virus.

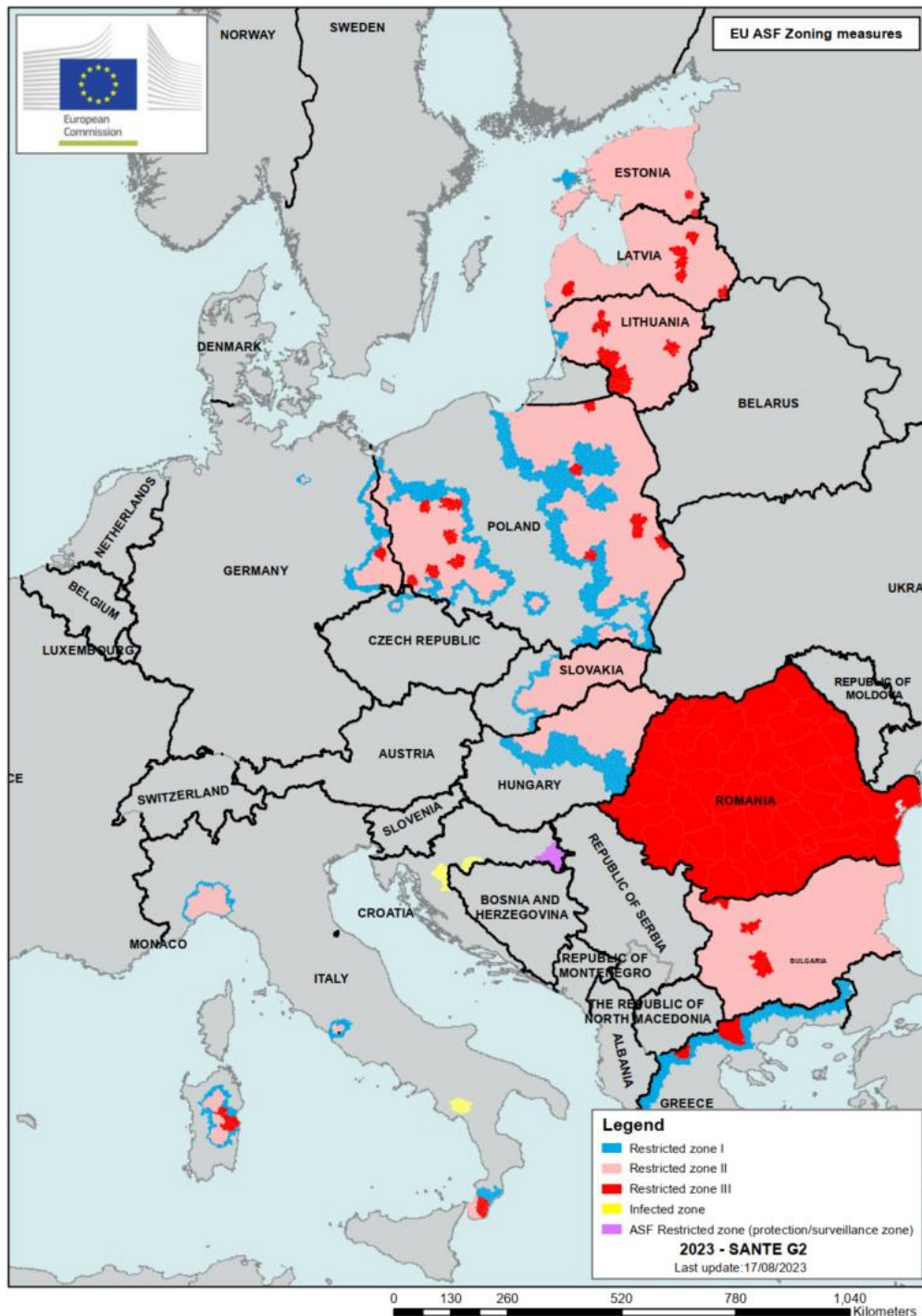
GRAFER

Grafen nedan visar rapporter till ADIS per vecka från Bosnien-Hercegovina och Kroatien. Den illustrerar utvecklingen sedan de första utbrotten uppmärksammades i slutet på juni.

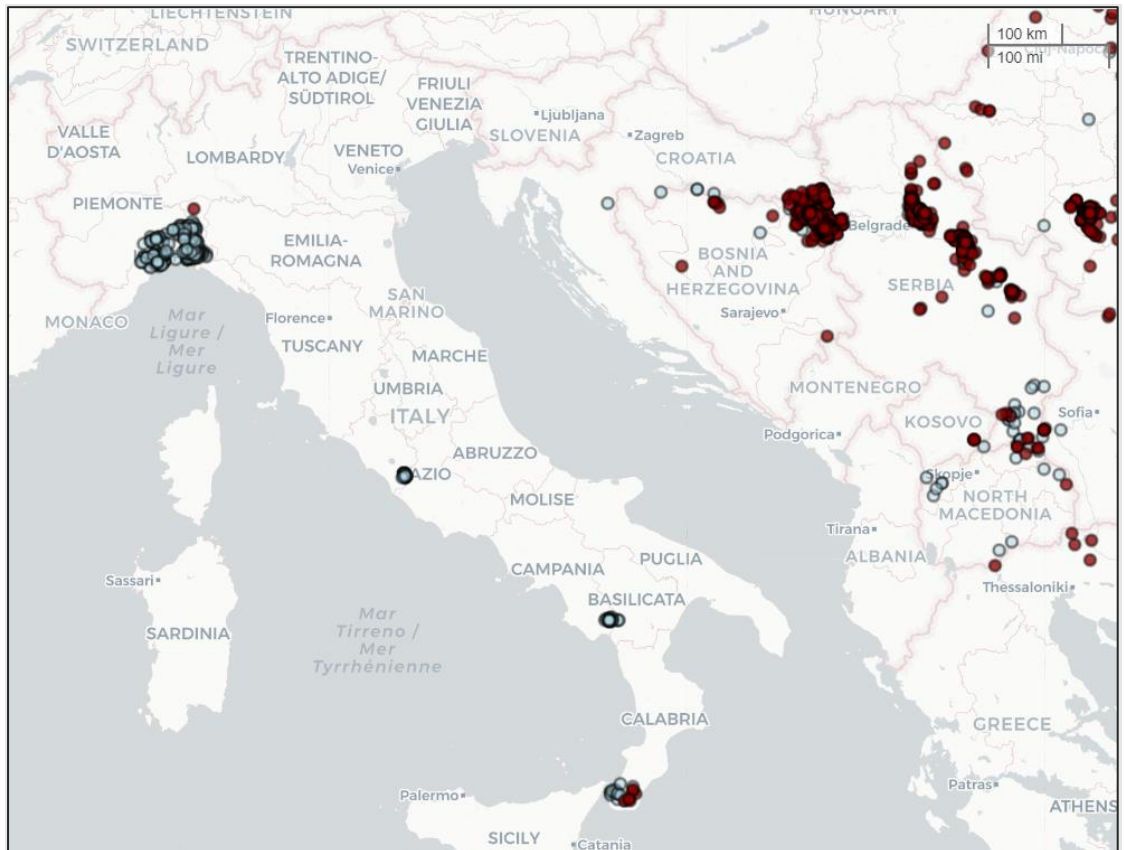
Röd stapel = Utbrott hos tamgris. Ljusblå stapel = Fall hos vildsvin.

KARTOR

Karta över aktuella restriktionsområden på grund av ASF inom EU. Inom restriktionsområde III (röd markering) förekommer utbrott på båda tamgris och vildsvin, inom restriktionsområde II (rosa markering) förekommer endast utbrott på vildsvin och restriktionsområde I (blå markering) är övervakningsområde. Infektionsområde (gul markering) är ett preliminärt smittat område där restriktionsområden ännu inte fastslagits. Preliminärt övervakningsområde (lila markering), ännu ej fastslaget.

Rapporter till ADIS sedan 2023-05-01 för det aktuella området på Balkan och Italien.

Rapporterade fall hos vildsvin (blå markering) respektive utbrott i tamgrisbesättning (röd markering).

Beskrivning av aktuell övervakning:

Övervakning för ASF hos tamgris baseras på klinisk/passiv övervakning (dvs att djurägare reagerar på symptom eller ökad dödlighet och tar kontakt med veterinär).

Övervakning för ASF hos vildsvin baseras på förstärkt klinisk/passiv övervakning med rapporter från allmänhet och jägare om upphittade kadaver och undersökning av dessa. Detta bedöms som en känslig övervakningsmetod då infektion är förenad med mycket hög dödlighet hos tamgris såväl som vildsvin.

Rapportering av upphittade vildsvin sker via rapporteravilt.sva.se

En interaktiv karta över vildsvin undersökta för ASF finns här:

<https://www.sva.se/amnesomraden/smittlage/overvakning-av-afrikansk-svinpest-asf/om-overvakningen-av-asf/>

AKTUELLA MISSTANKAR OCH UTREDNINGAR

Inga misstankar om ASF utreds för närvarande. Under 2023 har hittills (till och med 22 augusti) 45 upphittade vildsvinskadaver och tre grisbesättningar undersökts för ASF på SVA, samtliga med negativt resultat.

ANTAGANDEN OCH ANALYS

Risken för fortsatt global spridning av ASF bedöms som mycket hög. Den pågående smittspridningen på Balkan och den fortsatta smittsituationen i stora delar av Europa stödjer denna riskbedömning.

Baserat på den höga biosäkerhetsnivån i de flesta svenska grisbesättningar, Sveriges geografiska läge utan landgräns mot smittade länder och med hav som landgräns i stora delar av de områden där vildsvin finns, bedömer vi att introduktion till vildsvin via mänskliga aktiviteter är det mest sannolika scenariot för hur ASF skulle kunna introduceras till Sverige. Vi bedömer också att det är mest troligt att introduktion sker via icke-kommersiell import av livsmedel. Det finns inget som tyder på att ASF-virus finns eller har funnits i kommersiella produkter inom EU, ändå har smittan vid flera tillfällen uppenbarligen spritts på annat sätt än via kontaktsmitta från djur till djur i vildsvinspopulationen. Det är rimligt att anta att dessa långväga förflyttningar av smittan skett via köttprodukter från infekterade tamgrisar eller vildsvin med ursprung i smittade länder som förts med sig av enskilda personer, och att risken för Sverige också är störst från ickekommersiellt införda produkter.

ASF-virus kan förbli infektiöst under lång tid i rumstemperatur (dagar-veckor) och ännu längre i kyl- och frystemperatur (månader-år) om det skyddas av organiskt material, som till exempel kadaver, kött eller blod. Även virus som är skyddat inaktiveras dock snabbt vid höga temperatur (exempelvis 20 minuter i 60 grader) eller exponering för solljus (några dagar).

Erfarenheter från den pågående epidemin har visat att det kan vara svårt att helt skydda grisbesättningar från smitta i områden med omfattande förekomst av ASF i den lokala vildsvinsstammen, och att lokalt skördat foder är en av flera möjliga riskfaktorer. I dessa områden rekommenderas att lagra foder och strö vildsvinssäkert i en (spannmål, färskt gräs) respektive tre månader (halm) innan det ges till tamgrisar. För att vara på den säkra sidan vid import av foder och halm och då det kan vara svårt att veta exakt ursprung, kan denna rekommendation användas för allt obehandlat foder och halm från smittade länder. Detta gäller även för användning av foder vid åtel till vildsvin. För all utfodring och åtling bör endast fodermedel av fullgod hygienisk kvalitet användas, på så sätt kan man förebygga även andra smittor och sjukdomar.

Tidig upptäckt av ASF efter introduktion till vildsvinsstammen är en avgörande faktor för hur, och till vilken kostnad, man kan bekämpa och utrota sjukdomen. ASF sprids relativt långsamt via naturliga kontakter i smittade vildsvinspopulationer. Hastigheten, som bland annat är beroende på stammens

täthet, har uppskattats till ca 1-2 km per månad. Ju längre det dröjer innan det första fallet upptäcks och bekämpningsåtgärder sätts in, desto fler djur kommer smittas och större areal omfattas, med påföljande större påverkan på jakt och friluftsliv, större sannolikhet för spridning till grisbesättningar, samt en svårare, mer kostsam och tidsmässigt utdragen bekämpning. Den bästa metoden för att upptäcka ASF tidigt är att provta vildsvinskadaver. För att kunna uppnå tidig upptäckt och effektiv övervakning av ASF är myndigheterna beroende av att få in rapporter om upphittade, döda vildsvin från jägare och allmänhet. Rapporter kan lämnas via rapporteravilt.sva.se. Alla inrapporterade döda vildsvin provtas på statens bekostnad.